

N U M M E R 1 / 1 9 9 5

SCHRIFT

Vraaggesprek met Aad Nuis

Nederlands in Londen

Neerlandistiek in Zuid-Afrika

Taalonderwijs

N E D E R L A N D S E

Taalunie

Om bruggen te bouwen moet er aan beide kanten bereidheid zijn

Nederlands in Londen

De vakgroep Nederlands in Londen vierde onlangs haar 75-jarig bestaan. Reinier Salverda is een van de twee hoogleraren Nederlands aan het Centre for Low Countries Studies. Een vraaggesprek.

door Peter Burger

Reinier Salverda: 'Ook in Engeland hoor je de bekende fabeltjes. Dat Nederlands een soort Duits is, bijvoorbeeld. Net zoals Engels een soort Nederlands is, zeg ik dan altijd. En is Vlaams nu een dialect of een taal? Er is een gebrek aan informatie, maar er is ook oprechte belangstelling. In de Engelse pers wordt geregeld over Nederland en Vlaanderen bericht. Men is geïnteresseerd in ons beleid op het gebied van euthanasie en drugs, er wordt geschreven over het nieuwe museum in Groningen, over Nederlandse en Vlaamse dans- en muziekproducties in Londen. Toen Graa Boomsma voor de rechter kwam omdat hij KNIL-militairen met SS'-ers had vergeleken, heeft dat groot in de *Independent* gestaan.'

Salverda (46) is sinds 1989 professor of Dutch Language and Literature aan het Londense University College (UCL), een van de twintig universitaire instellingen in Engeland waar Nederlands gestudeerd kan worden. De geschiedenis van de Londense vakgroep, die vorig jaar haar 75-jarig bestaan vierde, gaat terug tot 1919, toen de historicus Pieter Geyl werd benoemd op de eerste Nederlandse leerstoel in Engeland.

Geyl stond voor de kolossale opgave om zonder hulp zijn studenten kennis bij te brengen van de Nederlandse geschiedenis, taalkunde en literatuur. Anno 1995 zijn de taken beter verdeeld: UCL kent nu één leerstoel voor de geschiedenis en twee voor de taal- en letterkunde van de Lage Landen. Een van de geschiedkundige opvolgers van Geyl was E.H. Kossman, die in Londen zijn standaardwerk *De Lage Landen, 1780-1940* schreef. Letterkunde werd onder andere gedoceerd door Salverda's voorganger R.P. Meijer (bij een groter publiek beter bekend als NRC-criticus P.M. Reinders).

Tijdschrift

Sinds 1987 vormen de Londense vakgroepen Nederlands en geschiedenis van de Lage Landen samen het Centre for Low Countries Studies. Aan het hoofd staat Salverda's naaste collega, de Vlaming Theo Hermans, hoogleraar Nederlandstalige en vergelijkende letterkunde. Het Centre, dat voor het overgrote deel wordt gefinancierd door University College, herbergt experts op het terrein van de taal, literatuur, geschiedenis en kunstgeschiedenis van de Lage Landen, en werkt samen met geografen en andere onderzoekers binnen ucl die zich met Nederland en Vlaanderen bezighouden. Het Centre, dat ook een eigen tijdschrift heeft, *Dutch Crossing*, is het grootste onderzoekscentrum op dit gebied buiten de moederlanden.

Voelt u zich als neerlandicus buiten de Lage Landen niet geïsoleerd?

'Helemaal niet. We hebben zelf een gigantische bibliotheek en de British Library met zijn Nederlandse collectie is nog geen vijf minuten lopen van ons vandaan. We gaan zelf drie of vier keer per jaar naar Nederland of Vlaanderen en we kunnen ook makkelijk mensen laten overkomen.'

Tevreden stelt Salverda vast dat Nederlands in Londen 'een gewoon vak' is geworden. 'De laatste tien jaar komen de studenten steeds meer uit academische interesse. Een paar hebben een Nederlandse moeder of familie in Vlaanderen, maar de meesten kennen nog geen Nederlands. Daarom leggen we nu een sterkere nadruk op de taalverwerving, wat heeft geleid tot de publikatie van een nieuwe cursus, *Teach yourself Dutch*, in 1994.'

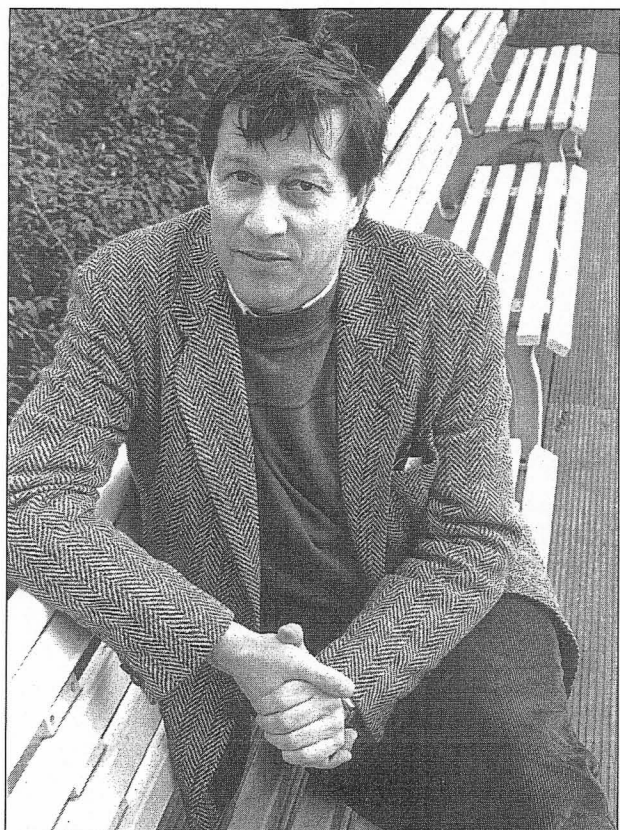

Foto: Klaas Koppe

Reinier Salverda

De vakgroep Nederlands telt jaarlijks rond de veertig studenten. Waar komen zij voor?

'Ze komen uit belangstelling voor de Nederlandse en Vlaamse schilderkunst of de geschiedenis. Of omdat ze er gewoond hebben en onder de indruk zijn geraakt van de openheid, de tolerantie en de experimenten met het moderne leven. Sommigen hebben een heel duidelijk carrièreperspectief, die willen in Europa werken en kiezen twee kleine talen als Deens en Nederlands, omdat daar minder mensen in gespecialiseerd zijn dan in Frans.

'Ons *department* staat goed aangeschreven: bij de evaluatie in 1992 door een Britse onderzoekscommissie behoorden we tot de topscoorders. Ook daardoor krijgen onze afgestudeerden makkelijk banen. Er is in Londen veel behoefte aan commerciële vertalers uit het Nederlands met Engels als moedertaal. Anderen gaan naar een uitgeverij, of naar een bank of de ambtenarij — de gemiddelde Britse afgestudeerde is flexibeler dan die in Nederland.'

Vakkenpakketten

Hoofdvakstudenten volgen vier jaar lang alle colleges bij Nederlands om hun *bachelor's degree* te halen. Er zijn ech-

ter ook allerlei andere vakkenpakketten voor studenten die à la carte willen studeren. Salverda: 'Dat maakt het vak ook interessant voor studenten die bijvoorbeeld niet zo in literatuur geïnteresseerd zijn.' Zij kunnen een *combined degree* halen in bijvoorbeeld Nederlands en Duits of Nederlands en Kunstgeschiedenis. Binnen de nieuwe studierichting 'Modern European Studies' kan Nederlands als hoofdvak gecombineerd worden met twintig andere vakken, waaronder antropologie en linguïstiek. Vanaf oktober 1995 kan Nederlands ook met bedrijfskunde worden gecombineerd.

Salverda: 'Het is belangrijk voor een klein vakgebied als het onze dat je binnen zo'n groter geheel een hoofdvakoptie kunt aanbieden en daardoor dezelfde status hebt als de grotere vreemde talen.'

Verschillen Engelse studenten van Nederlandse en Vlaamse?

'Ze worden meer getraind in intellectuele discussie. De verplichte essays maken het onderwijs heel intensief: ze moeten daarvoor buiten de colleges zelfstandig onderzoek doen en leren onder druk bondig te formuleren. In *tutorials* krijgen ze individueel of in kleine groepjes kritisch commentaar van hun begeleiders. Aan die intensieve intellectuele training hebben Engelse parlementsleden en journalisten het gemak overgehouden waarmee ze formuleren, teksten produceren en standpunten innemen. Maar ook het Engelse hoger onderwijs is van die persoonlijke meester-gezelverhouding aan het overschakelen naar de massaproductie van het continent.'

Wat vinden Engelse studenten van onze literatuur?

'Het valt me op hoe interessant ze de Middelnederlandse literatuur vinden. De stof is voor een deel bekend uit de Engelse Arthur-verhalen, de taal lijkt op die van Chaucer, die ze allemaal op school hebben gelezen. In Engeland is het verleden veel meer aanwezig in het onderwijs. En ook daarbuiten: in Londen zijn op elk moment wel vier of vijf stukken van Shakespeare te zien. In het Nederlandse onderwijs lijkt alles van voor 1900 suspect. Welke leraar Nederlands leest de Reinaert nog met zijn klas? Terwijl dat een prachtig boek is, waar Macchiavelli een puntje aan kan zuigen.

'Ons navelstaarderige, zwaarmoedige realisme is niet zo in trek bij de studenten, de koloniale literatuur weer wel', zegt Salverda, die voor hij naar Londen kwam acht jaar aan de Seksi Belanda werkte van de Universitas Indonesia in Jakarta. 'Somerset Maugham, Anthony Burgess en Paul

Theroux hebben romans geschreven over Maleisië, een van de laatste boeken van Timothy Mo gaat over Timor, en dan heb je natuurlijk Joseph Conrad nog. Engelsen willen ook wel eens horen wat Nederlanders op dat gebied hebben geproduceerd.

'Het grote voordeel is dat we een prachtige verzameling Engelse vertalingen hebben, verzorgd door professor E.M. Beekman van Massachusetts, de *Library of the Indies*, met onder meer Multatuli, Couperus, Daum en Dermout, alle klassieken van de Nederlandse koloniale literatuur, en het standaardwerk van Rob Nieuwenhuijs, de *Oost-Indische Spiegel*.

'Vanuit mijn positie probeer ik die twee culturen te vergelijken, dat is in het algemeen kenmerkend voor neerlandici in het buitenland. Hoe verhoudt onze Indië-literatuur zich tot de Engelse literatuur over de Indonesische archipel, en tot de Engelse koloniale literatuur over India, en wat zegt dat over de Britse koloniale expansie vergeleken met de Nederlandse?'

Is het typisch Nederlands om onze schuld aan het koloniale leed te benadrukken?

'De Engelsen hadden een meer afstandelijke, strategische verhouding met hun koloniën en zijn daar wat klinischer weggegaan dan de Nederlanders. Die hadden zich dieper in dat land gestort en zich er meer aan gehecht. Zij konden zich moeilijker losscheuren, dat ging met meer bloedvergieten gepaard. Het was een mislukt avontuur, dat we in de jaren vijftig snel achter ons hebben gelaten omdat we verder moesten om de Nederlandse samenleving op te bouwen. Maar het blijft terugkomen. Het blijven toch onze drie grote onverwerkte trauma's uit de twintigste eeuw: de Duitse inval, het wegvoeren van de joden en het verlies van de koloniën.

*Het is opvallend hoe interessant
Engelse studenten de
Middelnederlandse literatuur
vinden. De stof is voor een deel
bekend uit de Engelse Arthur-
verhalen, de taal lijkt op die
van Chaucer.*

'Op het ogenblik probeert men in Nederland te veel de hele zaak over te doen, wat toch niet meer kan. Als ik daar met Indonesische studenten en collega's over praatte, was hun houding: dat is voorbij, *soedah*. Het treft hen soms dat Nederlanders op dat gebied niet zo nuchter zijn.'

Zendeling

De verhouding met de koloniën was ook een van terugkerende onderwerpen op de interdisciplinaire conferentie die het Centre for Low Countries Studies in december 1994 organiseerde om het 75-jarig bestaan luister bij te zetten. Een internationaal evenement: de deelnemerslijst vermeldt sprekers uit Utrecht, Antwerpen, Liverpool, Goa (India) en Grand Forks, North Dakota.

Onder de noemer *Presenting the Past* werd in niet minder dan negentig lezingen onderzocht hoe geschiedschrijvers, dichters en schilders het verleden van de Lage Landen hebben uitgebeeld. De onderwerpen strekten zich uit van de wijze waarop Vlaamse prozaïsten collaboratie en verzet in de Tweede Wereldoorlog beschrijven tot de zestiende-eeuwse Antwerpenaar Becanus, die het Nederlands ophefde door te stellen dat Adam en Eva in het paradijs al Nederlands spraken, en van de papoea's in Nieuw-Guinea tot Erasmus, Hooft en Huizinga.

Een van de thema's van de jubileumconferentie was het zelfbeeld van Nederlanders en Vlamingen. Je hoort vaak dat Nederlanders geen hoge dunk hebben van zichzelf en hun cultuur en taal helemaal niet willen uitdragen.

Salverda: 'Alle studenten moeten hun derde jaar doorbrengen in Nederland of Vlaanderen. Studenten die naar de Randstad gaan, komen vaak gefrustreerd en gedesillusioneerd terug: ze krijgen geen kans om Nederlands te spreken en worden vaak geconfronteerd met de verbaasde vraag waarom ze die taal eigenlijk studeren. In Groningen, Nijmegen of Vlaanderen hebben ze die moeilijkheden niet.

'Het is vaak nodig om ook bij Nederlanders zelf de Nederlandse cultuur te propageren. Ik zie het als mijn taak om culturen met elkaar in contact te brengen, bruggen te bouwen, maar dan moet er aan beide kanten belangstelling zijn.

'Misschien is die drang een familietrekje. Mijn oom werkte vroeger bij de gereformeerde zending in Brugge. Nederlands geven in Londen klinkt misschien even onwaarschijnlijk, maar ook daar is meer interesse voor dan je zou denken.'